

ทรัพยากรเครือข่ายของเศรษฐกิจครัวเรือนในลุ่มน้ำชี

Network resources of households in the Chee River Basin

ชินสัค สุวรรณอัจฉริย^{*}
Chinasak Suwan-achariya^{*}

Abstract

This research showed that moral resources were more necessary for the existence of a social network than the economic ones. It was apparent that social networks were built on the basis of ethnic groups and existed in the society with culture, language and other beliefs. Such network resources played major roles in signifying the native speakers, beliefs, and cultural-spiritual traditions of that particular ethnic group as well as solving the problem of material resource deficiency under the conditions in adapting itself into the market relations. Network strategies attached their importance on the increase of human resources rather than economic capital and on the understanding of mechanisms and functions in supporting social networks on the basis of non-equivalent exchanges.

Keywords: household, network resources, social network, social capital

^{*} ผศ.ดร.ชินสัค สุวรรณอัจฉริย. คณะเศรษฐศาสตร์และบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยทักษิณ
^{*} Asst.Prof Dr.Chinasak Suwan-achariya. Faculty of Economics and Business Administration
Thaksin University Thailand. E-mail:chinasak2000@yahoo.com

บทคัดย่อ

การวิจัยได้แสดงว่า ทรัพยากรทางศิลปกรรมเป็นสิ่งจำเป็นทำให้เครือข่ายทางสังคมอยู่รอดได้มากกว่าทรัพยากรเศรษฐกิจ เห็นได้อย่างชัดเจนว่าเครือข่ายทางสังคมถูกสร้างขึ้นบนพื้นฐานกลุ่มชาติพันธุ์ อาศัยอยู่ในสังคมที่มีวัฒนธรรม ภาษา ความเชื่ออย่างอื่น ๆ ทรัพยากรอย่างเครือข่ายแสดงบทบาทที่สำคัญถึงคนที่รู้ภาษา ความเชื่อ ประเพณีทางจิตใจ-วัฒนธรรม กลุ่มชาติพันธุ์นั้น ๆ รวมทั้งได้แก้ไขปัญหาคาดแคลนทรัพยากรทางวัตถุในเงื่อนไขของการปรับตัวเข้าสู่ความสัมพันธ์แบบตลาด ยุทธศาสตร์ของเครือข่ายได้ให้ความสำคัญในการเพิ่มทรัพยากรมนุษย์แต่ไม่ใช่ทุนเศรษฐกิจ ความเข้าใจหน้าที่กลไกของการสนับสนุนเครือข่ายทางสังคมบนพื้นฐานแนวคิดการแลกเปลี่ยนที่ไม่เท่ากัน

คำสำคัญ: เศรษฐกิจครัวเรือน, ทรัพยากรเครือข่าย, เครือข่ายทางสังคม, ทุนสังคม

บทนำ

การวิจัยศักยภาพการปรับตัวของเศรษฐกิจครัวเรือน ถือว่าเป็นแนวทางหนึ่งที่มีความสำคัญในสังคมไทยปัจจุบัน กล่าวคือ เมื่อเศรษฐกิจครัวเรือนชาวนาในรูปแบบเศรษฐกิจไม่เป็นทางการ¹³ เข้าสู่ระบบตลาดได้เผชิญความยากลำบากต่อการปรับตัวในชีวิตประจำวันบนเงื่อนไขของทรัพยากรที่มีอย่างจำกัด ซึ่งขึ้นกับความไม่แน่นอนของสภาพดินฟ้าอากาศ เกิดคำถามขึ้นว่า ครัวเรือนของกลุ่มชาติพันธุ์ในแต่ละท้องถิ่นมีรูปแบบและวิธีการอย่างไรในการเอาตัวรอดในเงื่อนไขปัจจุบันและได้แก้ไขปัญหาวิตชีวิตของตนเองอย่างไรในฐานะเจ้าภาพเศรษฐกิจ (Subject of an economy)¹⁴ และมีบทบาทที่สำคัญอย่างไรในการสร้างความมั่นคงและพลังให้แก่ท้องถิ่นในสถานการณ์ที่ภาครัฐขาดความสามารถใช้กลไกกำกับแก่เศรษฐกิจครัวเรือนให้มีตำแหน่งในระบบตลาด ทำให้เศรษฐกิจครัวเรือนส่วนใหญ่อยู่บนความทับซ้อนของเศรษฐกิจนอกระบบทุนและตลาด (Expolary economy) ในเวลาเดียวกัน (Teodor Шанин., 2000) ดังนั้นการศึกษาการปรับตัวของเศรษฐกิจครัวเรือน¹⁵ กลายเป็นปัญหาที่ได้รับความสนใจอย่างมากว่าครัวเรือนได้กำหนดวิธีการบรรลุเป้าหมายและการแก้ไขปัญหการเข้าถึงทรัพยากรของตนเองอย่างไรในชีวิตประจำวัน

ความสามารถในการเข้าถึงทรัพยากรในการปรับตัวของเศรษฐกิจครัวเรือนมีวิธีการสร้างทรัพยากรมาใช้ในชีวิตประจำวันที่แตกต่างกันไม่ว่าจะอยู่ในรูปวัตถุและธรรมชาติขึ้นกับทุนทางมนุษย์ (ระดับความรู้ การเพิ่มความเชี่ยวชาญ) ทุนทางสังคม (ความสัมพันธ์การติดต่อการทำงานร่วมกัน) เพราะฉะนั้นเศรษฐกิจครัวเรือนสามารถสร้างช่องทางอย่างหลากหลายเพื่อ

¹³ เศรษฐกิจที่ไม่เป็นทางการหมายถึงกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่ไม่ละเมิดกฎหมายและเกณฑ์ ทางกฎหมายและสิทธิอื่น ๆ ของตัวแทนทางเศรษฐกิจโดยที่ไม่ได้ทำการบันทึกลงไปในการค้าขายหรือการทำสัญญา (เช่น เศรษฐกิจครัวเรือน) ในตัวเลขที่เป็นทางการโดยมีแรงขับเคลื่อนเพื่อประกันการบริโภคและเป็นวิธีการเอาตัวรอดของวัฒนธรรมชายขอบในท่ามกลางความสัมพันธ์ระบบตลาด

¹⁴ เจ้าภาพเศรษฐกิจ หมายถึงผู้มีอำนาจในการตัดสินใจในการกระจายทรัพยากร เทคโนโลยี และกรรมสิทธิ์ภายในครัวเรือน (หัวหน้าครอบครัว)

¹⁵ การปรับตัวของเศรษฐกิจครัวเรือนหมายถึง ความเป็นเจ้าภาพโดยใช้ประสบการณ์และวิธีการในอดีตและการก่อตัวของพฤติกรรมใหม่ ได้ตอบสนองต่อสภาพแวดล้อมใหม่ที่เปลี่ยนแปลงไป

สร้างหลักประกันการอยู่รอดของตนเอง ความยืดหยุ่นในข้อจำกัดระหว่างวิธีการเอาตัวรอดที่หลากหลาย โดยการแลกเปลี่ยนทรัพยากรขึ้นกับปัจจัยชาติพันธุ์ในแต่ละท้องถิ่นเป็นตัวกำหนดในพลังขับเคลื่อนกระบวนการท้องถิ่นซึ่ง ถูกกำกับโดยสถาบันทางสังคมนอกการบริหารจัดการของหน่วยการปกครองท้องถิ่นและปัจจัยนอกเศรษฐกิจผ่านการติดตามสอดส่องดูแลข้อเรียกร้องของรูปแบบปฏิบัติ ประเพณี การให้การยอมรับกันในสายเลือดและความสัมพันธ์กันภายในชุมชน (Канцеров. Р.А. 2005, 42)

มีงานวิจัยน้อยชิ้นในสังคมไทยที่ให้ความสำคัญในการศึกษาเศรษฐกิจครัวเรือนชาวนาในฐานะองค์ประกอบของเศรษฐกิจที่ไม่เป็นทางการซึ่งเป็นปรากฏการณ์ที่ยืดหยุ่นในกิจกรรมชีวิตประจำวันว่าด้วยบทบาทและการขับเคลื่อนภารกิจของครัวเรือนในฐานะเจ้าภาพเศรษฐกิจ งานวิชาการส่วนใหญ่จะให้ความหมายว่าภาครัฐเป็นเจ้าภาพหลักในการนำนโยบายมาใช้สร้างให้ประชาชนมีโอกาสในชีวิตที่ดีขึ้น ในด้านกลับกันการให้ความสำคัญเศรษฐกิจครัวเรือนของกลุ่มชาติพันธุ์ในฐานะผู้ขับเคลื่อนกลไกทางสังคมและผู้สร้างวัฒนธรรมกลายเป็นบริบทที่ถูกละเลยทั้งที่มีการค้นพบโดยนักวิชาการชาวรัสเซีย วาดีม ราดาเยฟ (Vadim Radayev) กล่าวว่า "การทำงานที่ไม่เป็นทางการและการแลกเปลี่ยนที่ไม่เป็นทางการได้ช่วยเหลือและบริการและการทำงานในครัวเรือนสำหรับการตอบสนองต่อชีวิตพื้นฐานของครัวเรือน" (Радаев В.В 1998, 218-219) เพราะว่ารายได้ที่ได้จากการทำงานภาคการผลิตและเข้าถึงแหล่งทรัพยากรธรรมชาติอย่างที่เคยเป็นอยู่มีข้อจำกัด แต่การดำรงชีวิตของเศรษฐกิจครัวเรือนอยู่ในหลักการประกันตนเองและช่วยเหลือร่วมกัน กลายเป็นสิ่งที่มีความสำคัญมากอย่างหนึ่งในเงื่อนไขสังคมปัจจุบันและเป็นช่องทางหลักในการเพิ่มทรัพยากรแก่ครัวเรือนให้อยู่รอด

อย่างไรก็ตามความเข้าใจที่เป็นจริงของชีวิตความเป็นอยู่ของเศรษฐกิจครัวเรือนชาวนาสามารถเปลี่ยนแปลงไปได้หากคำนึงถึงทรัพยากรเครือข่ายซึ่งได้ถูกนำมาใช้เพื่อเอาตัวรอดคือทรัพยากรในระบบความสัมพันธ์ที่ไม่เป็นทางการระหว่างครัวเรือนในชนบทในการช่วยเหลือต่อกันและกัน ซึ่งเป็นปัจจัยที่สร้างให้เกิดความมั่นคงในชีวิตความเป็นอยู่ของ

ครัวเรือนชาวนาและให้ความช่วยเหลือในสถานการณ์ที่สถาบันภาครัฐไม่ทำงานอย่างเช่นการหางาน เติบโตขึ้น การช่วยเหลือทางสังคม การแพทย์ หรืออื่นๆ ที่แลกเปลี่ยนได้ให้ความหมายเป็นเครือข่ายต่อการสนับสนุนทางสังคม (Network of social support) ซึ่งมีบทบาทอย่างมากต่อการสนับสนุนชีวิตความเป็นอยู่ให้อยู่รอดได้ในช่วงวิกฤติ (Штейнберг И 1999, 227-239)

เป้าหมายของบทความวิจัยให้ผู้อ่านเห็นถึงความสำคัญของปัจจัยที่แน่นอนต่อการยับยั้งความยากจนของเศรษฐกิจครัวเรือนของกลุ่มชาติพันธุ์ในลุ่มน้ำชีคือ การอาศัยทรัพยากรเครือข่ายครัวเรือนในการสนับสนุนเศรษฐกิจครัวเรือนชาวนาในลุ่มน้ำชี (ชินสัคค สุวรรณอัจฉริย, 2546)

วัตถุประสงค์ในการวิจัย

1. เศรษฐกิจครัวเรือนใช้วิธีการอย่างไรต่อการเข้าถึงทรัพยากรเพื่อการดำรงชีวิตอยู่
2. ทรัพยากรเครือข่ายที่ไม่เป็นทางการในลุ่มน้ำชีอยู่ในรูปแบบใดและมีบทบาทอย่างไร

วิธีการศึกษา

การวิจัยใช้วิธีการศึกษาแบบปฏิสัมพันธ์วิภาษวิธี (Double-reflexive methodology) คือศึกษาปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นตามความหมายและคุณค่าของกลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่ให้ความหมายเป็นสำคัญ โดยผ่านการตีความและการวิเคราะห์ตามมุมมองของกลุ่มชาติพันธุ์ในลุ่มน้ำชีเป็นหลัก ซึ่งนักวิจัยมีหน้าที่ถ่ายทอดและถอดรหัสพฤติกรรม ความคิด จิตสำนึกของกลุ่มชาติพันธุ์เป็นสำคัญ

วิธีเก็บและรวบรวมข้อมูล ใช้วิธีการศึกษาประวัติศาสตร์ชีวิตและประวัติศาสตร์ครอบครัวของกลุ่มชาติพันธุ์ในลุ่มน้ำชี จำนวน 110 ครอบครัวในปีพ.ศ.2545-2546 วิธีการเก็บข้อมูลอยู่ที่ความพร้อมของกลุ่มชาติพันธุ์ที่ต้องการถ่ายทอดและยืนยันในพฤติกรรมของ

ครอบครัวเป็นหลัก โดยการใช้ข้อมูลขึ้นอยู่กับความหมายและค่านิยมที่แต่ละครอบครัวหรือกลุ่มให้ความสำคัญเป็นเช่นไร ซึ่งการนำเอาข้อมูลมาใช้ต่อการนำเสนองานวิจัยผ่านการตรวจสอบโดยผู้ที่ให้ข้อมูลในระดับส่วนตัวหรือระดับกลุ่มที่ใช้กันในความหมายของค่านิยมและความคิดที่กำกับเป็นสำคัญของพื้นที่

ขอบเขตการวิจัยอยู่ในพื้นที่ทางวัฒนธรรมพระธาตุคำ¹⁶ อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร และพื้นที่ทางวัฒนธรรมบ้านขาว¹⁷ อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่มีศูนย์กลางวัฒนธรรมของตนเองและกำหนดอาณาบริเวณทางจิตวิทยาทางสังคมร่วมกัน ไม่ใช่เป็นกรณีศึกษาแต่เป็นพื้นที่ที่มีความเป็นชาติพันธุ์ของตนเอง โดยกำหนดอาณาบริเวณของจิตวิทยาทางสังคมและความรู้สึกรื้อถอนหาของคนในพื้นที่

ผลของการศึกษา

จากความไม่แน่นอนของระบบธรรมชาติในพื้นที่ทำกินในลุ่มน้ำชี ทำให้กลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่ทราบถึงชะตากรรมของตนเองว่าเป็นไปไม่ได้ในการเอาตัวรอด หากไม่สามารถสร้างวิธีการแก้ไขปัญหาของตนเองตามความสัมพันธ์ของเครือข่ายระหว่างพื้นที่ทางวัฒนธรรม (Local area network) จึงจำเป็นต้องแลกเปลี่ยนทรัพยากรร่วมกันระหว่างท้องถิ่น

¹⁶ พื้นที่ทางวัฒนธรรมพระธาตุคำ หมายถึง พื้นที่ประกอบด้วยบ้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นบ้านดอนกลอย บ้านค้อเหนือ บ้านกล้วย บ้านค้อใต้ บ้านดอนยาง ชานคำน้ำสร้าง บ้านสำโรงที่มีความเชื่อต่อศูนย์กลางทางสังคมเดียวกันคือพระธาตุคำ และผีปู่ตาโดยให้ความเคารพนับถือปฏิบัติเป็นกิจวัตร ในขณะเดียวกัน มีการพึ่งพาอาศัยกันในการใช้ทรัพยากรร่วมกันจนกลายเป็นอาณาบริเวณของคนในพื้นที่ การให้กันแลกเปลี่ยนกันให้มีกินนํ้ากันช้อยกัน เป็นธรรมเนียมปฏิบัติของคนในพื้นที่ที่นำเอามาใช้ในการแก้ไขปัญหาในชีวิตประจำวัน

¹⁷ พื้นที่ทางวัฒนธรรมบ้านขาว ประกอบด้วยบ้านขาว บ้านทรายมูล บ้านสะทอน บ้านหัน บ้านโนนยาง บ้านโนนแพงให้ความ เชื่อถือต่อผีตัวเดียวกัน (จะให้การยอมรับตามสายเลือดของฝ่ายผู้หญิงเป็นใหญ่) มีบุญบั้งไฟ ในเวลาเดียวกันของคนในพื้นที่โดยมิได้นัดหมายและมีความผูกพันต่อการตั้งถิ่นฐานในลุ่มน้ำชีหลังที่กำหนดแบบเครือญาติที่ไม่สามารถตัดขาดออกจากกันได้และให้ความช่วยเหลือการพึ่งพากันบนพื้นฐานสังคมแบบผีตัวเดียวกัน

ชนิดและการแลกเปลี่ยนทรัพยากรของเครือข่ายครัวเรือน

การใช้ทุนทางสังคมโดยอาศัยความผูกพันตามความเชื่อของผู้คนที่ตั้งถิ่นฐานในพื้นที่ และความเป็นเครือญาติว่าคนบ้านเฮาเป็นลูกหลานของเจ้าปู่ด้วยกันหรือผีตัวเดียวกันซึ่งความสัมพันธ์ของคนในพื้นที่ว่าต้องพึ่งพาอาศัยกันและเจ้าปู่ได้สอนให้มีความสามัคคีให้ปฏิบัติตามถ้าไม่ทำตามกฎก็ถือว่าเป็นคนละพวกเวลาเดือดร้อนก็ไม่ให้ความช่วยเหลือเกิดธรรมเนียมปฏิบัติสืบทอดกันมาว่า “หาอยู่หากินนำกันช้อยเหลือกันไป” หรือ “คนบ้านเฮาต้องอยู่บ้านกันกะต้องอาศัยภัยพึ่งกันได้” เป็นทรัพยากรทางสังคมที่สำคัญในลุ่มน้ำชี เพื่อประกันการดำเนินชีวิต และการอยู่รอด ตลอดทั้งเป็นวิธีการอย่างหนึ่งของการสนับสนุนการได้มาทรัพยากรในรูปแบบต่าง ๆ และก่อให้เกิดความคล่องตัวในกิจกรรมชีวิตประจำวันโดยผ่านเครือข่ายระหว่างครัวเรือน

ตารางที่ 1 การพึ่งพาเครือข่ายระหว่างครัวเรือนในลุ่มน้ำชี (พ.ศ.2545-2546)

การยืมของเครือข่าย (จำนวนครัวเรือน)	ผลผลิต (บาท)	เงินทอง (บาท)	แรงงาน (ชั่วโมง)
พ่อแม่ – ครัวเรือน	-	5,400 (2 ครัวเรือน)	-
ครัวเรือน – พ่อแม่	-	-	-
เพื่อนบ้าน – ครัวเรือน	3,400 (2 ครัวเรือน)	12,500 (7 ครัวเรือน)	-
ครัวเรือน – เพื่อนบ้าน	14,000 (2 ครัวเรือน)	119,300 (27 ครัวเรือน)	120 (2 ครัวเรือน)
ซุม ¹⁸ - ครัวเรือน	460 (3 ครัวเรือน)	57,900 (16 ครัวเรือน)	120 (2 ครัวเรือน)
ครัวเรือน – ซุม	-	75,200 (19 ครัวเรือน)	108 (4 ครัวเรือน)
เครือญาติ – ครัวเรือน	81,500 (2 ครัวเรือน)	111,300 (25 ครัวเรือน)	8 (1 ครัวเรือน)
ครัวเรือน – เครือญาติ	45,900 (15 ครัวเรือน)	108,500 (17 ครัวเรือน)	-

¹⁸ ซุมหมายถึงการตั้งถิ่นฐานในที่เดียวกันของเครือญาติ มีธรรมเนียมปฏิบัติกันคือขอกันกินแบ่งกันให้ ไม่มีการซื้อขาย มีการให้ยืมกันมากกว่า

จากตารางที่ 1 ตัวเลขการพึ่งพาเครือข่ายระหว่างครัวเรือนในลุ่มน้ำชีได้ชี้ให้เห็นว่าทุกครัวเรือนได้มีการประสานกิจกรรมในชีวิตประจำวันในรูปแบบต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการขอแรงงาน ยืมทรัพยากร (อาหาร เงินทอง) และการยืมหลักประกันต่อกันและกัน ซึ่งเป็นแหล่งที่มาของรายได้ ทรัพยากรเครือข่ายในรูปแบบต่าง ๆ ของครัวเรือนได้สนับสนุนให้มีการจัดวางทรัพยากร ไปในทิศทางที่สร้างความเป็นไปได้ที่หลุดพ้นจากความอดอยากหรือขาดแคลนของแต่ละครัวเรือน นอกจากนั้นทรัพยากรส่วนใหญ่ได้แสดงในรูปแบบของการช่วยเหลือเกื้อกูลกันระหว่างครัวเรือนหรือการแลกเปลี่ยนกัน เพราะเป็นวิธีการที่สนับสนุนให้เครือข่ายญาติพี่น้องหรือครัวเรือนอยู่รอดได้ และสนับสนุนมิตรภาพต่อกันและกัน

เมื่อพิจารณาจากข้อมูลค้นพบว่า ครัวเรือนให้การพึ่งพากันและกันโดยรูปแบบการยืมเงินเป็นรูปแบบที่พบบ่อยครั้ง ซึ่งเกิดขึ้นกับทุกครัวเรือนโดยครัวเรือนให้เหตุผลว่า การใช้ชีวิตประจำวันของคนในพื้นที่ต่างมีความผูกพันกับความสัมพันธ์กับระบบตลาดอย่างแนบแน่น มีผลโดยตรงต่อการเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมคนในสังคมชนบทเพราะอิทธิพลของเงินตราทำให้ครัวเรือนส่วนใหญ่ไม่สามารถปรับตนเองเข้าสู่ระบบตลาดได้ก่อให้เกิดหนี้สิน ดังนั้นการหยิบยืมในปัจจุบันโดยเฉพาะเงินทองต้องใช้ดอกเบี้ย ครัวเรือนหลาย ๆ ครัวเรือนจึงเน้นการช่วยเหลือผ่านกันโดยเครือข่ายญาติ โดยวัฒนธรรมเงินตรามีบทบาทอย่างมากได้ทำให้สิ่งของเป็นเงินตราและมีมูลค่าโดยเฉพาะความสัมพันธ์ทางสังคมกับเพื่อนบ้านนั้นเปลี่ยนแปลงมาเป็นความสัมพันธ์ตลาดแทนที่เพราะทุกสิ่งทุกอย่างในระบบตลาดนั้นได้กำหนดเป็นราคาในการแลกเปลี่ยน

ดังนั้นตัวชี้วัดพลังของในท้องถิ่นกลายเป็นความสัมพันธ์เศรษฐกิจที่สร้างประโยชน์ให้กับทุกคนบนพื้นฐานระบบตลาดและครัวเรือนทุกครัวเรือนได้ดำเนินชีวิตในการแก้ไขปัญหาประจำวัน โดยเฉพาะเรื่องของการเผชิญปัญหาการขาดแคลนทรัพยากรในระดับครัวเรือน การหยิบยืมทรัพยากรเพื่อการบริโภคได้ค้นพบว่าสามารถนำมาใช้ได้อยู่คิดประมาณร้อยละ 21.2 โดยอยู่ในวงเครือข่ายเป็นหลัก

การช่วยเหลือทางการเงินเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในความสัมพันธ์ต่อกันระหว่างครัวเรือน เมื่อไหร่มีปัญหาเดือดร้อนทางการเงินเกิดขึ้นไม่เพียงแค่อุปาทิพัสสน์คอยให้ความช่วยเหลือ รวมทั้งคนที่รู้จักและชุมชนของตนเองด้วย นั่นเป็นการจัดตั้งการช่วยเหลือร่วมกันในช่องทางของการรับเงินที่ได้แก้ไขปัญหาวิกฤติการณ์ทางการเงิน แม้ว่าเกิดวิกฤติการณ์ทางเศรษฐกิจในแต่ละช่วงที่เผชิญอยู่ในชีวิต สายใยสัมพันธ์ไม่ได้ขาดไปและให้ยืมที่ปราศจากดอกเบี้ยแม้แต่เพื่อนฝูงเช่นการยืมเงินไปจัดการปัญหาแก้ไขวิกฤติการณ์ของตนเองครอบครัวให้การยืมไปเป็นเวลาหลายปีตามสายสัมพันธ์ของเครือญาติค่อย ๆ ผ่อนจนหมดไป เพื่อสนับสนุนเครือข่ายการช่วยเหลือต่อกันและกันนั่นคือความหมายในรูปแบบเฉพาะของเครดิตซึ่งอยู่บนพื้นฐานของความเชื่อถือนำใจมากกว่าความเชื่อถือนำเงินในการกลับคืนมาของเงินที่ให้กู้ และการให้กู้เงินบนเส้นทางนี้ไม่ได้มีการคำนวณอัตราดอกเบี้ย แต่อัตราดอกเบี้ยหมายถึงอัตราของการเพิ่มนำใจและศีลธรรมในการได้มาในเครดิตต่อไปในภายภาคหน้าหรือการพึ่งพาเรื่องอื่น ๆ ในอนาคต

สำหรับครัวเรือนที่ไม่สามารถช่วยได้ในเรื่องเครดิตอาจเป็นเรื่องที่จำเป็นต่อการแลกเปลี่ยนข้อมูลหรือแรงงานในการให้บริการพื้นฐานแก่เครือข่าย โดยแสดงถึงสไตล์ความคิดว่าถ้าครัวเรือนใดให้กู้เงินได้ให้การยอมรับต่อผู้ที่ให้กู้ยืมว่ามีความหวัง หมายถึงช่องทางในการระดมทรัพยากรของตนเองเป็นไปในลักษณะความผันผวนระยะยาวในสายใยเครดิต เป็นความหมายของหลักประกันที่ดีที่สุดของการส่งเครดิตกลับคืนมาสู่เครือข่ายของตนเองไม่นั้นจะก่อให้เกิดความไม่น่าเชื่อถือแก่ผู้ที่ให้เครดิตนั้นเป็นเส้นทางชีวิตที่เป็นจริงว่ามีการดำเนินเป็นระยะเวลานาน แสดงความสัมพันธ์กับระดับความสามารถของการส่งมอบทรัพยากรต่อกันในสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ กลายเป็นเรื่องปกติที่นำไปสู่การใช้การบริการและการแลกเปลี่ยนร่วมกันในวิถีชีวิตประจำวันของครัวเรือนใช้ช่องทางบริการของเครือข่ายต่อการแก้ไขปัญหาของตนเองโดยในทางปฏิบัติได้กำกับผลผลิตแก่ญาติพี่น้องที่อยู่ในเมือง

ดังนั้นการยืมเงินหรือการช่วยเหลือเงินในการชำระวันนี้ในรูปผลผลิตหรือในอนาคตไม่มีความหมายอีกต่อไป เพราะเป็นพื้นฐานของความเชื่อถือนำใจในการช่วยเหลือในรูปแบบต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการช่วยเหลือที่มาจากเครดิตนำมาสู่การช่วยเหลือ หรือการให้การอบรมเด็กในเรื่อง

การเล่าเรียนในการศึกษาที่ไปอยู่บ้านที่เคยให้ความช่วยเหลือหรือการหางานทำนั้นเป็นความหมายที่ได้คาดคะเนจากคาดหวังความช่วยเหลือของญาติพี่น้องในการหางาน การสร้างความมั่นใจในชีวิตของตนเองหรือการช่วยเหลือในการจำหน่ายสินค้าในระบบตลาด กรณีแบบนี้แสดงให้เห็นว่าขาดแคลนเงินตลอดเวลา เช่นการช่วยเหลือเรื่องข้าวปลาอาหารจากน้องสาวหรือการรอคอยเงินในการช่วยเหลือการเก็บเกี่ยวจากพี่สาวเช่นเดียวกันที่ทุกคนไม่ได้มีข้อสงสัยต่อการช่วยเหลือที่เกิดขึ้นในแต่ละปี การช่วยเหลือในรูปแบบเงินตราได้แสดงถึงการส่งผ่านเงินไปสู่ผู้ประกอบการของตนเองในชุมชนแต่ละเดือน รายได้ในรูปเงินตราที่ส่งไปให้สามารถที่ทำให้อยู่ได้ในระดับขั้นต่ำของตนเองและช่วยเหลือดูแลหลานของพี่สาวหรือน้องชายของตนเองที่เป็นทรัพยากรหมุนเวียนภายในครัวเรือนของตนเองเพื่อให้แต่ละคนอยู่รอดได้ในการปรับตัวในเส้นทางชีวิตแบบใหม่

การหยิบยืมแรงงานใช้กันแทบน้อยมากคิดเป็นร้อยละ 7 ของมูลค่าการหยิบยืมทั้งหมดระหว่างเครือข่าย สาเหตุที่สำคัญคือธรรมเนียมปฏิบัติได้เปลี่ยนแปลงไป อย่างไรก็ตามธรรมเนียมปฏิบัติแบบเก่าอยู่ได้ในเงื่อนไขการช่วยเหลือภายในชุมชนที่มีความใกล้ชิดของตนเอง สมาชิกภายในชุมชนได้รับความช่วยเหลือกลับคืนมาด้วย ในขณะเดียวกันความต้องการในการใช้เงินตราและการวัดมูลค่าต่าง ๆ ด้วยเงินเริ่มนำมาใช้มีผลต่อการกำหนดแนวคิดและมุมมองของความคุ้มค่าและไม่คุ้มค่าอยู่และส่งผลต่อการลดการพึ่งพาแรงงานแบบการลงแขกเป็นการว่า “จ้างแรงงาน” เพราะการปลูกข้าวเป็นอุปสรรคอย่างมากเข้าไปสู่ความขัดแย้งของการกระจายแรงงานภายในครัวเรือนของเพื่อนบ้าน แรงงาน เมื่อออกนอกครอบครัวไปสู่ความสัมพันธ์ระบบตลาดสามารถแลกเปลี่ยนเป็นมูลค่าในกฎของระบบตลาดนั้นคือสิ่งที่เกิดขึ้นมาพร้อมกับการเปลี่ยนแปลงการทำมาหากินในพื้นที่ของตนเอง

แน่นอนว่าปรากฏการณ์ที่นำมาใช้แก่ชีวิตตนเองไม่เหมือนกัน คือการขอแรงงานมาใช้เกินขอบเขต โดยเฉพาะครอบครัวที่มีที่ดินในการเพาะปลูกเพื่อแลกเปลี่ยนในระบบตลาดหลักเหลียงไม่ได้ที่เรียกร้องการว่าจ้าง นอกจากว่าไม่สามารถระดมแรงงานได้ในระยะสั้นได้แล้ว ความหมายของการช่วยเหลือให้ความหมายแค่การปลูกเอาไว้กิน ได้กำหนดความหมาย

ของการเปลี่ยนแปลงธรรมเนียมปฏิบัติเก่าและใหม่ บนพื้นฐานของความสัมพันธ์ระบบตลาดที่ส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมทางเศรษฐกิจครัวเรือน

การให้ความหมายของค่านิยมใหม่กับค่านิยมเก่าในพฤติกรรมเศรษฐกิจของครัวเรือนอยู่ใน 2 ช่วงเวลา หากเมื่อนำมาใช้ในปัจจุบันเมื่อขาดแคลนแรงงานใช้วิธีการจ้างแรงงานมาช่วยในการทำนา ในขณะที่ครัวเรือนพยายามในวิธีการหรือชนิดของงานที่ตนเอง สามารถกำหนดเป็นมูลค่าแรงงานได้ในระบบตลาด ทั้งในรูปของผลผลิตในสินค้าหรือเป็นแรงงานรับจ้างที่ไม่เป็นทางการ นอกจากว่าสามารถสนับสนุนกิจกรรมของการว่าจ้างให้เกิดขึ้นแล้วยังสามารถทำงานได้ตามเวลาและสามารถสร้างรายได้ในรูปเงินตราแก่ครอบครัว

การเกิดความเป็นส่วนตัวในระดับครัวเรือนท่ามกลางความสัมพันธ์ในระบบตลาดเพื่อนบ้านเริ่มให้ความเกรงใจและเห็นความเป็นส่วนตัวว่าทุกคนต่าง ๆ มีภารกิจของตนเองในครอบครัว การเรียกร้องที่ทำในอดีตดูเหมือนกับว่าเป็นการรบกวนเวลาแรงงานของครอบครัวอื่น ในขณะที่เดียวกันเวลาและการใช้แรงงานสามารถประเมินเป็นมูลค่าได้ในระบบตลาดอย่างตรงไปตรงมาและการทำมาหากินในปัจจุบันมีความลำบากอยู่ การไปขอแรงงานดูเหมือนว่าจะไม่สอดคล้องกับยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงค่านิยมที่วัดด้วยมูลค่าและการประกันการเอาตัวรอดมากกว่า

ผลที่ตามมาให้ความหมายว่าทุกครัวเรือนแสดงถึงสถานการณ์ที่แตกต่างกันในความหมายเป็นผู้ให้และผู้รับ (หรือให้ไม่เท่าเทียมกัน) ประเพณีของการให้ความช่วยเหลือกันในครัวเรือนโดยเฉพาะในชนบทคือว่าเป็นรูปแบบในการปฏิบัติที่เกิดขึ้นในชีวิตจริง ๆ ประจำวัน พ่อแม่ลูกและหลานแม้ว่าจะมีครอบครัวของตนเองแล้ว การช่วยเหลือที่เกิดขึ้นได้ถูกถ่ายทอดออกมาจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่งในการแสดงการเคลื่อนย้ายทรัพยากรข้าวของและแรงงานตามฤดูกาลอันเป็นเส้นทางชีวิตของตนเองเพื่อรักษาการอยู่รอดในสถานการณ์ใหม่ที่เกิดขึ้น

เครือข่ายสังคมเป็นเครื่องมือการประกันความมั่นคง

การยืมเงินในคุณภาพของการเป็นผู้ให้กู้ยืมแก่พ่อแม่ไม่ปรากฏเนื่องจากเป็นการให้เสียมากกว่า นอกจากนั้นให้แก่เครือญาติคิดเป็นเงินในการกระจายทรัพยากรเพื่อเครดิตประมาณร้อยละ 26.9 และแก่ชุมชนเองประมาณร้อยละ 30.15 โดยความสัมพันธ์กับเพื่อนบ้านมากที่สุดคิดเป็นจำนวนถึงร้อยละ 42.8 พื้นฐานการให้เครดิตคือ เพื่อนบ้านได้แสดงให้เห็นว่ามีกิจกรรมร่วมกันและมีความสัมพันธ์ที่รู้จักกันอย่างดีจึงมีลักษณะเป็นทั้งผู้ให้และผู้รับ ในขณะเดียวกันเพื่อนบ้านมีความสัมพันธ์กับเครือข่ายเครือญาติที่ห่าง ๆ กันอันเป็นโครงสร้างของสังคมในท้องถิ่น การช่วยเหลือที่เกิดขึ้นจากการให้มีความแตกต่างจากการยืมกันซึ่งเป็นวิธีการอย่างหนึ่งในการแก้ไขปัญหาการขาดแคลนทรัพยากรดังแสดงในตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 2 มูลค่าการให้และการรับ ผลผลิต เงิน หลักคำประกัน และแรงงานระหว่างเครือข่าย
ครัวเรือนปีพ.ศ.2546-2546

ความสัมพันธ์	ผลผลิต		เงิน		หลักคำประกัน		แรงงาน	
	บาท	%	บาท	%	บาท	%	ชม.	%
พ่อแม่-ครัวเรือน(ลูก)		-			80,000	8.84	5,945	44.31
ครัวเรือน(ลูก)-พ่อแม่	66,300	42.87	748,100	62.62	-	-	1,827	13.61
ครัวเรือน –เครือญาติ	28,100	18.71	79,900	6.66	175,000	19.35	4,107	30.61
เครือญาติ-ครัวเรือน	15,580	10.07	4,900	.41	467,000	51.65	281	2.08
ครัวเรือน –เพื่อนบ้าน	22,000	14.22	347,900	29.12	14,000	1.5	835	6.2
เพื่อนบ้าน-ครัวเรือน	-	-	-	-	-	-	26	0.19
ครัวเรือน –ชุม	9,250	5.9	7,650	.64	105,000	11.6	197	1.46
ชุม-ครัวเรือน	3,700	2.4	6,200	.51	63,000	6.9	197	1.46
ครัวเรือน –เสียยว	5,200	3.4	-	-	-	-	-	-
เสียยว-ครัวเรือน	4,500	2.9	-	-	-	-	-	-
รวม	154,630	100	1,194,650	100	904,000	100	13,415	100

การเคลื่อนย้ายทรัพยากรผ่านเครือข่ายครัวเรือนตามสถานที่ในการสร้างเงื่อนไขชีวิตความเป็นอยู่ของครัวเรือนให้ดีขึ้น แสดงเป็นกลไกในการกระจายทรัพยากรใหม่ระหว่างครัวเรือนในสภาพที่ภาครัฐไม่สามารถให้ความช่วยเหลือตนเองได้จึงใช้วัฒนธรรมของครัวเรือนในการจัดการแก้ไขปัญหา ซึ่งเป็นยุทธศาสตร์ของการประกันการอยู่รอดร่วมกัน เงื่อนไขเช่นนี้แสดงให้เห็นว่าได้ลดความเหลื่อมล้ำในชีวิตความเป็นอยู่ระหว่างกันภายในครัวเรือน โดยเฉพาะบทบาทของการช่วยเหลือในรูปแบบการให้เงินคิดเป็นร้อยละ 52.7 ของมูลค่าการให้และการรับ ผลผลิต เงิน หลักค้าประกันและแรงงานระหว่างเครือข่ายครัวเรือน ในขณะที่การช่วยเหลือระหว่างเครือข่ายครัวเรือนในรูปแบบการให้หลักค้าประกันคิดเป็นมูลค่า 904,000 บาท คิดเป็นมูลค่าร้อยละ 39.88 ของมูลค่าการให้และการรับ ผลผลิต เงิน หลักค้าประกันและแรงงานระหว่างเครือข่ายครัวเรือนซึ่งเป็นรูปแบบใหม่ของการช่วยเหลือครัวเรือนในการสร้างโอกาสแก่ชีวิตของตนเองและช่วยประกันให้ครัวเรือนหลุดพ้นจากสภาพของการขาดแคลนทรัพยากร ตระกะในการช่วยเหลือทางสังคมทำให้ครัวเรือนไม่เกิดความอ่อนแอ ทรัพยากรที่สำคัญในชีวิตสำหรับผู้อาวุโสแม้ว่าไม่สามารถให้ความช่วยเหลือได้ด้านเงินทองแต่กลายเป็นเรื่องของการมีประสบการณ์ของการปรับตัวในการเอาตัวรอดระยะยาว

ดังนั้นการให้คำปรึกษาและทรัพยากรแรงงานมีบทบาทอย่างมากในการให้ความช่วยเหลือในฐานะผู้ดูแลลูกหลานของตนเอง ปู่ย่าตายายสามารถให้ความช่วยเหลือแก่ลูกหลานของตนเองได้ในรูปแบบของการพักผ่อนในชนบทหรือค่าใช้จ่ายที่จำเป็นในกิจกรรมที่เกิดขึ้นในสถานการศึกษาหรือบทบาทของการให้บริการดูแลในฐานะคนรับใช้เลี้ยงดูเด็ก ไม่เป็นเรื่องที่แปลกเลยสำหรับท้องถิ่นค้นพบว่า ครอบครัวที่อาวุโสอยู่ในฐานะการให้ด้านแรงงานและอาหารแก่หลาน ๆ ของตนเองนั้นเป็นความสมัครใจที่เกิดขึ้นกับความรู้สึกที่ลึกซึ้งอย่างเห็นได้ชัดว่าเป็นประโยชน์และมีคุณค่าทางสังคมความสัมพันธ์ของครอบครัวคนหนุ่มสาวเกี่ยวข้องกับความปลอดภัยด้านเศรษฐกิจคือการลดรายจ่ายที่เกิดขึ้นในเมืองและเกี่ยวข้องกับการประหยัดค่าใช้จ่ายเพื่อสนับสนุนให้ตนเองสามารถพึ่งตนเองได้อย่างรวดเร็ว กลายเป็นผู้รับกับความสัมพันธ์เครือข่ายของครัวเรือน

การช่วยเหลือแรงงานในครัวเรือนได้เป็นรูปแบบที่นำมาใช้ในปัจจุบันอยู่ในรูปของการให้ความช่วยเหลือแบบไม่เท่าเทียมกันโดยผ่านการจัดเซย์ในรูปของการแลกเปลี่ยนเงินและผลผลิตเป็นความพยายามที่ให้การช่วยเหลือในเรื่องแรงงานเมื่อแลกเปลี่ยนกับผลผลิตและเงินตราที่เกิดขึ้นภายในครัวเรือนหมายถึงผู้ที่ให้หรือผู้ที่รับการช่วยเหลือแรงงานได้มีความพยายามในการแลกเปลี่ยนมูลค่าที่ไม่เท่ากัน (บทบาทในฐานะผู้รับและผู้ให้) ในการแลกเปลี่ยนแรงงานที่สอดคล้องกับบทบาทของมูลค่าที่สัมพันธ์กัน 3 เรื่องคือ

1. การเปรียบเทียบสิ่งที่เกิดขึ้นของเครือข่ายในภาพรวมคือครอบครัวได้รับสิ่งของและเงินจากคนหนึ่ง แสดงถึงการช่วยเหลือต่ออีกคนหนึ่ง นั้นเป็นเหตุผลของการคำนึงถึงหน้าที่ของการช่วยเหลือกันภายในเครือข่าย

2. การช่วยเหลือที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาการทำงานเป็นมูลค่าที่ไม่สามารถประเมินได้ต่อเครือข่ายครัวเรือน เพราะเป็นการช่วยเหลือด้านจริยธรรมที่เน้นคุณค่า ความเชื่ออาธรรมา มากกว่ามูลค่า

3. เป็นอิทธิพลส่วนหนึ่งในการระดมแรงงานที่ไม่สอดคล้องกับหลักการมูลค่าการแลกเปลี่ยนที่เท่าเทียมกัน

การแลกเปลี่ยนที่ไม่เท่าเทียมกันเป็นพฤติกรรมที่เกิดขึ้นในเครือข่ายครัวเรือนในปัจจุบันเป็นเสมือนรูปแบบการปรับตัวของเศรษฐกิจครัวเรือนที่ไม่เป็นทางการในปัจจุบัน เห็นด้วยว่าข้อมูลเกี่ยวกับการส่งผ่านแรงงานระหว่างครัวเรือนเป็นการแลกเปลี่ยนที่ไม่เท่าเทียมกันในผลผลิตและทรัพยากรเงินตรา การเคลื่อนย้ายทรัพยากรมาจากความเคยชินในการให้และการช่วยเหลือแรงงานที่ผ่านมาอันเป็นวัฒนธรรมเศรษฐกิจของครัวเรือนที่ประกันพื้นฐานการเข้าถึงวัตถุและในการแลกเปลี่ยนต่อกัน การช่วยเหลือในเรื่องเงินตราโดยเฉพาะการให้เปล่า (ฟรี) ถือว่าเป็นเรื่องใหม่ที่นิยมในการให้ด้วยเงินตรามากกว่า แสดงให้เห็นว่าวัฒนธรรมการช่วยเหลือได้เปลี่ยนแปลงรูปแบบการช่วยเหลือเป็นรูปแบบที่จำเป็นมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะสิ่งที่จำเป็นในตลาดมากกว่าช่วยเหลือเรื่องสิ่งของหรืออาหารที่เคยเป็นประเพณีการช่วยเหลือในท้องถิ่น

ความผันผวนของเครือข่ายตามฤดูกาล

จากการศึกษาเครือข่ายสังคมของเศรษฐกิจครัวเรือนในกลุ่มน้ำชีขึ้นกับชีวิตความเป็นอยู่ของครัวเรือนขึ้นอยู่กับฤดูกาลเป็นสำคัญ โดยเฉพาะขึ้นลงกับกระแสน้ำส่งผลต่อการปรับตัวอย่างมากในการเอาตัวรอด นั่นสะท้อนออกมาให้เห็นถึงความสัมพันธ์ร่วมกันของเครือข่ายที่สอดคล้องกับความผันผวนของฤดูกาล ปีไหนน้ำมากปีนั้นบ้านโคกจะได้ข้าว ปีไหนน้ำน้อยปีนั้นบ้านน้ำจะได้ข้าว “ปีใดน้ำหลายบ้านเขาบได้ข้าว ปีใดแล้งบ้านโคกจะเจ้ากะบได้ข้าว” ความแตกต่างของระดับกระแสน้ำทำให้ชาวบ้านเห็นถึงเส้นทางของความมั่นคงในชีวิตที่มีโอกาสสรอด ถ้ามีความสามารถในการเชื่อมตามเครือข่ายท้องถิ่นโดยผ่านเครือข่ายเดี่ยว เป็นผู้ที่ทำหน้าที่ส่งผ่านทรัพยากร, ข้าวสาร, ช่องทางระดมทรัพยากรและอาชีพแก่กัน ซึ่งเป็นเทคโนโลยีในการแสวงหาทรัพยากรมาใช้ความแตกต่างได้พัฒนาไปเป็นความสัมพันธ์ครั้งแล้วครั้งเล่าจนมีรูปธรรมของการเคลื่อนที่ของทรัพยากรระหว่างพื้นที่ตามกฎเกณฑ์ของเวลาตามฤดูกาล

ตารางที่ 3 การเคลื่อนของทรัพยากรระหว่างพื้นที่ตามฤดูกาลของไบ้านในพื้นที่พระธาตุคำบุ๋

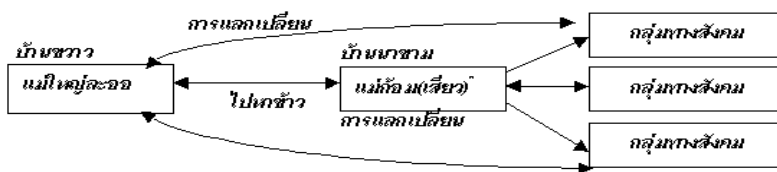
ชื่อบ้าน	ผลผลิต		ฤดูกาล	
	ขายออก	ขายเข้า	ก่อนลงนา	ข้าวขึ้นแล้ว
ทรายมูล	ส้ม ผัก ข้าว กระบอง(ได้) ไม่กวาด	ปลาส้ม,ปลาแดก,ผักบ่อ,บักหอย	เย็น>เหี่ยว	เหี่ยว>เย็น
โคกยาว	ส้ม ผัก ข้าว กระบอง(ได้) ไม่กวาด	ปลาส้ม,ปลาแดก,ผักบ่อ,บักหอย	เย็น>เหี่ยว	เหี่ยว>เย็น
เหล่าเมย	ส้ม ผัก ข้าว กระบอง(ได้) ไม่กวาด	ปลาส้ม,ปลาแดก,ผักบ่อ,บักหอย	เย็น>เหี่ยว	เหี่ยว>เย็น
หนองเป่า	ส้ม ผัก ข้าว กระบอง(ได้) ไม่กวาด	ปลาส้ม,ปลาแดก,ผักบ่อ,บักหอย	เย็น>เหี่ยว	เหี่ยว>เย็น
ดอนกะยอม	ส้มผัก ข้าว กระบอง(ได้) ไม่กวาด	ปลาส้ม,ปลาแดก,ผักบ่อ,บักหอย	เย็น>เหี่ยว	เหี่ยว>เย็น

ตารางที่ 3 การเคลื่อนของทรัพยากรระหว่างพื้นที่ตามฤดูกาลของไต้หวันในพื้นที่พระธาตุคำบุ๋ (ต่อ)

ชื่อบ้าน	ผลผลิต		ฤดูกาล	
	ชาวออก	ชาเข้า	ก่อนลงนา	ข้าวขึ้นแล้ว
เหมียด	ข้าว	ปลาต้ม,ปลาแดก,ผักบ่อบก หอย	เย็น>เหย้า	เหย้า>เย็น
ผือ	ส้มผัก ข้าว	ปลาต้ม,ปลาแดก,ผักบ่อบก หอย	เย็น>เหย้า	เหย้า>เย็น
ขึ้นไต้ใหญ่	ส้มผัก ข้าว กระบอง(ไต้)	ปลาต้ม,ปลาแดก,ผักบ่อบก หอย	เย็น>เหย้า	เหย้า>เย็น
บ้านคำ เตย	ไต้,ข้าว	ปลาต้ม,ปลาแดก,ผักบ่อบก หอย	เย็น>เหย้า	เหย้า>เย็น
ผักหวาน	ข้าว	ปลาต้ม,ปลาแดก,ผักบ่อบก หอย	เย็น>เหย้า	เหย้า>เย็น
หัวเช่า	ผักดอกหลิบ	ปลาต้ม,ปลาแดก,ผักบ่อบก หอย	เย็น>เหย้า	เหย้า>เย็น
เพ็ก	ผักดอกหลิบ	ปลาต้ม,ปลาแดก,ผักบ่อ, บักหอย	เย็น>เหย้า	เหย้า>เย็น
กุดเขียด ดอน	ข้าว มีหนังกุ้ง เขากวาง หมาก แห้ง ยาสมนไพร	ปลาต้ม,ปลาแดก,ผักบ่อ, บักหอย	เย็น>เหย้า	เหย้า>เย็น
หัวนา	ข้าว มีหนังกุ้ง เขากวาง หมาก แห้ง ยาสมนไพร	ปลาต้ม,ปลาแดก,ผักบ่อ, บักหอย	เย็น>เหย้า	เหย้า>เย็น
ดอนขวาง	มะไฟ บักแกว	ปลาต้ม,ปลาแดก,ผักบ่อ, บักหอย	เย็น>เหย้า	เหย้า>เย็น
ดอนยาง	มะไฟ บักแกว	ปลาต้ม,ปลาแดก,ผักบ่อ, บักหอย	เย็น>เหย้า	เหย้า>เย็น

คนบ้านโคกในกลุ่มน้ำชีจะนิยมในการแลกเปลี่ยนแบบการให้ซึ่งสามารถแบ่งเป็น 2 ช่วง คือหลังการเก็บเกี่ยวผลผลิต ประมาณช่วงเดือนพฤศจิกายน-มกราคมและช่วงเดือนเมษายน-มิถุนายน ซึ่งเป็นช่วงของการผันผวนอย่างมากของฤดูกาลในการแลกเปลี่ยนหรือการ

ให้ เพราะฤดูกาลในการแลกเปลี่ยนได้กำหนดมาจากความสามารถในการผลิตของบ้านทุ่งว่ามี
 มากน้อยเพียงใด ซึ่งส่งผลต่อการเคลื่อนย้ายการแลกเปลี่ยนหรือการให้ผลผลิตจากบ้านโคก
 ในขณะเดียวกันบ้านโคกมีความจำเป็นที่ต้องพึ่งพาอาหารมากน้อยเพียงใดแก่ตนเองเพื่อเอาไว้
 ใช้ในช่วงของการเพาะปลูกหรือลงทุนหากปีใดมีผลผลิตที่ไม่สร้างความพึงพอใจ ส่งผลให้ไปขอ
 ความช่วยเหลือในเรื่องข้าวปลาอาหารที่เป็นสิ่งที่จำเป็นจากคนบ้านทุ่งในช่วงเดือนเมษายน-
 มิถุนายน ดังเห็นการเคลื่อนย้ายตามฤดูกาลเหย้าเยือนซึ่งส่วนใหญ่ไปพึ่งพาในเรื่องผลผลิตและ
 อาหารเป็นหลักตามตารางที่ 3 ดังแสดงในรูปที่ 1

รูปที่ 1 แสดงการให้การช่วยเหลือระหว่างสมาชิกในเครือข่ายทางสังคมในรูปแบบแบบเสี้ยว

เสี้ยวได้ให้การช่วยเหลือไม่เป็นทางการตามพื้นที่เครือข่ายสังคมส่งผลให้มีการให้และ
 แลกเปลี่ยนตามฤดูกาล ความผันผวนของการให้และการแลกเปลี่ยนไม่เกี่ยวข้องกับพื้นฐาน
 ของการกำหนดราคาผลผลิตหรือความคุ้มค่าของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งในกฎของตลาด หมายถึงการ
 เอาทรัพยากรไปก่อนแต่เกี่ยวข้องความสามารถในการสร้างหรือทำให้ทรัพยากรเพิ่มขึ้นในแต่ละ
 ปีการผลิต หากไม่สามารถจัดการได้นำไปสู่การกำหนดการกระจายทรัพยากรใหม่ ให้คุณค่า
 เพื่อการสนับสนุนการอยู่รอดโดยไม่มีใครที่พยายามแสวงหาผลประโยชน์จากการใช้
 ความสัมพันธ์การแลกเปลี่ยนเรื่องอาหาร แม้ว่าอยู่ท่ามกลางเศรษฐกิจระบบตลาด ข้อเท็จจริง
 ในเชิงประจักษ์แสดงให้เห็นว่าครัวเรือนชาวนาในลุ่มน้ำชีมีความสามารถในการปรับตัวได้ใน
 เงื่อนไขของระบบตลาดสามารถสร้างหลักประกันตนเองโดยใช้รูปแบบของเศรษฐกิจที่ไม่เป็น

ทางการเป็นศูนย์กลางกิจกรรมของครัวเรือนอยู่บนพื้นฐานการให้ความช่วยเหลือผ่านทรัพยากร
เครือข่ายของครัวเรือน

สรุป

1. ผลของการศึกษาการช่วยเหลือแบบไม่เป็นทางการในทรัพยากรเครือข่ายของกลุ่ม
ชาติพันธุ์เกี่ยวข้องกับปัญหาการใช้วิธีการศึกษาที่ได้มาข้อมูลที่สามารถบันทึกได้ใน
รูปรายได้และรายจ่ายในช่องทางต่างๆ ของเครือข่ายกับการชี้ให้เห็นทิศทางของการเคลื่อนย้าย
ทรัพยากร ชนิดของทรัพยากรและปริมาณของทรัพยากรในรูปแบบต่าง ๆ และมูลค่าที่เกิดขึ้น

2. การช่วยเหลือผ่านเครือข่ายสังคมแสดงให้เห็นความสัมพันธ์ของเครือข่ายในเมือง
และชนบทในช่องทางที่ตนเองนำมาใช้ในการแลกเปลี่ยนปริมาณทรัพยากรการกระจาย
ทรัพยากรใหม่ภายใต้เครือข่ายครัวเรือนที่มีวิธีการต่าง ๆ กลไกการทำงานทำให้เกิดความ
เป็นไปได้ที่ขาดความเหลื่อมล้ำหรือมีความเท่าเทียมกันบนพื้นฐานแผนการที่หลากหลายและ
การปฏิบัติโดยอาศัยความช่วยเหลือทรัพยากรตามเครือข่ายเพื่อให้ตนเองสามารถรักษาสถานภาพชีวิตตนเองได้

3. การช่วยเหลือที่ไม่เป็นทางการในสังคมท้องถิ่นปัจจุบันได้ถูกยึดครองโดยเครือข่าย
ครัวเรือนโดยเฉพาะเครือข่ายญาติ นั่นคือพื้นที่แสดงตัวตนออกมาอย่างเห็นได้ชัด ไม่ว่าจะเป็นใน
เรื่องการหยิบยืมเงินทองหรือการให้หลักคำประกันต่อกันและกัน แสดงให้เห็นว่าความสัมพันธ์
ของเครือข่ายครัวเรือนปรับตัวมากยิ่งขึ้นและสร้างโอกาสใหม่ให้เกิดขึ้นตามการเปลี่ยนแปลง
ของความสัมพันธ์ระบบตลาด ในขณะที่เดียวกันผสมกันไปทั้งการให้เปล่าและการหยิบยืมขึ้นอยู่กับ
สถานการณ์และคุณค่าในพฤติกรรมทางเศรษฐกิจ นอกจากนั้นการขอแรงงานยังปรากฏอยู่
แต่เป็นเพื่อการประกันการบริโภคแก่ครัวเรือนและดำรงอยู่ในระยะเวลานั้น

4. ความเป็นเฉพาะของเครือข่ายเกี่ยวกับการปรับตัวตามฤดูกาลของครัวเรือนเร่งให้
เกิดการเคลื่อนย้ายและเกิดการผันผวนทรัพยากร แรงงาน ข้อมูลระหว่างท้องถิ่นโดยมีพื้นฐาน

การให้ความช่วยเหลือและประกันสิทธิเพื่อการอยู่รอดร่วมกัน อันเป็นตรรกะที่นำมาใช้ในการ
กำกับความสัมพันธ์ระหว่างท้องถิ่นโดยผ่านศูนย์รวมเครือข่ายเสียวนในแต่ละพื้นที่

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ในเงื่อนไขปัจจุบันการค้นคว้าการปรับตัวของเศรษฐกิจครัวเรือนจะมีประโยชน์
อย่างมากหากนำมาใช้ในการจัดการเชิงนโยบายเพื่อสังคมโดยอยู่บนพื้นฐานของสถิติ การ
เลือกแบบการสำรวจความคิดเห็น การค้นคว้างบประมาณของครัวเรือนว่ามีความสามารถในการ
จัดการระดมทรัพยากรและใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดอย่างไรในการบรรลุเป้าหมายของ
ตนเองตามสภาพพื้นที่ทำกินและกลุ่มชาติพันธุ์ที่หลากหลายมากยิ่งขึ้น

2. ควรจะจัดเอาแนวทางการศึกษาเครือข่ายทางสังคมมาวิเคราะห์ปัญหา จะทราบ
ถึงโครงสร้างการประสานกิจกรรมของเครือข่ายและสถาบันของเครือข่าย โดยปัญหาการ
พัฒนาเครื่องมือและประสบการณ์วิธีวิทยาสามารถสร้างขึ้นโดยผ่านงบประมาณของครัวเรือนที่
มีความสัมพันธ์เป็นเครือข่ายได้กำหนดตัวชี้วัดความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจคือกระแสการ
ไหลเวียนของทรัพยากรของกลุ่ม (ในความสัมพันธ์ของครัวเรือน) ศึกษาด้านสังคมวิทยาจะเห็น
ถึงตัวชี้วัดทางสังคมด้านปริมาณและคุณภาพในการสนับสนุนสถานภาพทางสังคมของ
ครอบครัวและรวมทั้งคุณลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในเครือข่าย ศึกษาด้าน
จิตวิทยาจะเห็นการบูรณาการทางด้านสังคมเศรษฐกิจ โดยใช้ตัววัดทางจิตวิทยาที่เกะกันเป็น
เครือข่ายมีหน้าที่สนับสนุนทางศีลธรรมช่วยเหลือด้านจิตใจไม่ว่าจะเป็น เพื่อนบ้าน การ
ต้อนรับเพื่อนฝูงและการเข้าสู่พิธีกรรมทางศาสนา เหตุการณ์ที่นำมาซึ่งความสุขและความเศร้า
โศก วิธีการเช่นนี้จะทำให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างกันเป็นการเกาะกลุ่ม ความสัมพันธ์
ระหว่างกันสามารถศึกษาผ่านเพื่อนบ้าน เครือญาติ และอื่น ๆ

หากนำวิธีการเช่นนี้มาใช้ทำให้เห็นเครือข่ายหรือการเกาะกลุ่มทางสังคมในการเข้า
ร่วมกิจกรรมและนำไปสู่การคลี่คลายการหมุนเวียนของทรัพยากรเครือข่าย ค่านิยมแนวคิดของ

สถาบัน รวมทั้งการแลกเปลี่ยนทุนทางสังคมกับทุนในรูปแบบต่าง ๆ ที่จำเป็นในยุคสังคม
ปัจจุบันซึ่งสามารถลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมได้

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

ชินสัคค สุวรรณอัจริย. (2546). **เศรษฐกิจที่ไม่เป็นทางการในกลุ่มน้ำชี**. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

ภาษารัสเซีย

Канцеров, Р.А . (2005). **Этноэкономический сектор КЧР//**

Этноэкономика Юга

России; концепции, параметры, механизм, (материалы всероссийской научной конференции). Домбай.

Радаев, В.В. (1998). **Человек в сфере занятости //**Экономическая социология .М.

Теодор. Шанин (2000). **Экономика выживания . Почему до сих пор не умер русский народ. Эксплоярные структуры и неформальная современной России.// Эксперт , #1-2 (213) ОТ 17 января.** สืบค้นจาก <http://www.msses.ru/shanin/narod.html> เมื่อวันที่ 20 มีนาคม 2547

Штейнберг , И. (1999.) **Русское чудо : локальные и семейные сети взаимоподдержки и их трансформация //**Неформальная экономика .Россия и мир /Под ред.Т .Шанина .М.: Логос .